

ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОРІЧЧЯ В ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ МОДІ

Кісіль М. В., викладач кафедри ХМТО

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Анотація. В статті проводиться аналіз художньо-конструктивних особливостей жіночого одягу стилю модерн. Визначаються характерні стильові риси зазначеного періоду.

Ключові слова: модерн, художньо-конструктивні особливості, стильові риси.

Аннотация. Кисиль М. В. **Художественно-конструктивные особенности женской одежды конца XIX – начала XX в. в западноевропейской моде.** В статье анализируются художественно-конструктивные особенности женской одежды стиля модерн. Определяются характерные стилевые черты данного периода.

Ключевые слова: модерн, художественно-конструктивные особенности, стилевые черты.

Annotation. Kisil M. W. **Artistically-structural features of womanish clothes of end of XIX – began XX ages. in the European fashion.** The artistically-structural features of womanish clothes of style of modern. The personal touches of modern are determined.

Keywords: modern, artistically-structural features, stylish lines.

Постановка проблеми. На зламі ХІХ та ХХ ст. в Європі панував яскравий та виразний стиль модерн. В одязі цього періоду відбулися кардинальні зміни: жінка постала в абсолютно новому образі, а її фігура була виразною в будь-якому ракурсі на відміну від попередніх періодів. Костюм модерну досі є джерелом натхнення для сучасних дизайнерів, а доробок, який нам залишили майстри модерну, періодично з'являється в показах колекцій одягу європейських дизайнерів, звісно, в сучасній інтерпретації. Також на зламі ХХ і ХХІ ст. спостерігається сплеск уваги до корсету, який був основним формотворчим компонентом костюму стилю модерн. Але роботи дизайнерів, які демонструються зараз, показують, що автори далеко не в повній мірі можуть використовувати конструктивний та технологічний спадок, залишений нам золотою епохою високого шиття. Виникає потреба у більш досконалому вивченні формотворчих прийомів костюму модерну. З огляду на актуальність питання **мета дослідження** полягає у визначенні характерних композиційних та конструктивних рис жіночого костюму стилю модерн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мода кінця ХІХ століття повна нових тенденцій, а також повторень моди минулих часів, водночас це зовсім інший період в історії. Костюм модерну постійно знаходиться в полі зору істориків та теоретиків моди. Адже період модерну важливий ще з огляду на те, що саме в цей час були закладені теоретично-практичні основи не лише Мистецтва костюму, а й всієї індустрії моди. Л. Кібалова виділяє в моді кінця ХІХ ст. два протилежні напрямки: один підпорядкований спорту, інший – модним салонам. З одного боку домінує функціональність, з іншого – декорация. З одного боку входить в життя велосипед і костюм, який дає

можливість жінкам вільно рухатись, з іншого – проводиться анкетування на тему чи не шкідливий спорт для жінки, чи не зашкодить він жіночий моралі. [8]

Темпи життя та зміна моди в цей період ще більше прискорюються. Починають вимальовуватись деякі характерні риси моди, що дозволяє вченим розглядати її не як прояв індивідуальних смаків та „інстинкту наслідування”, а як прояв соціального явища, гідного вивчення, чим в свою чергу найнялися в Німеччині Зомбарт і Зіммель.

В цей час починають проникати естетичні віяння модерну. „Сучасне мистецтво” („*Art modern*”), представлене на Всесвітній виставці в Парижі було першою значною спробою в другій половині XIX століття вийти з тупика еkleктизму. [10]

Нова течія виникла одночасно чи майже одночасно в декількох європейських країнах (Бельгії, Скандинавських країнах, Англії, Німеччині та Франції) і намагалася створити особливу виразність плавних ліній, невідомих до цього часу європейському мистецтву. „Мистецтво, будівництво і мода – все було до столу”, – говорив Сальвадор Далі.

Результати досліджень. В модерні були змішані і перероблені елементи японського мистецтва, народні скандинавські мотиви, форми рослинного світу. Модерн відмовився від прямих ліній та кутів, віддавши перевагу чуттєвим лініям, лініям м'яким та плавним. Як писав один із теоретиків нового стилю: „Головне лінія. Спіратись на лінію як старий на посох. Лінія визначає. Лінія підкреслює. Лінія збуджує, контролює та узагальнює.” Так мотив вигнутої лінії стає основним формальним елементом в усіх видах мистецтва епохи модерна.

Зрозумілими є і джерела натхнення художників, які формували естетичні риси стилю: довгі, гнучкі, звивисті стебла та листя водяних лілій, ірисів, орхідей та цикламенів, водоростей; птахи з довгими гнучкими шиями – лебеді, лелеки, павичі. Ці хвилеподібні, рухомі плаваючі форми флори і фауни заворожують незвичайною красою вишуканого рисунку, перетворюючись на візерунки на шпалерах, декоративних та сукняних тканинах, стають темою ювелірних виробів.

Протягом чотирьох років (1893-1897) відбувається поступова зміна силуету жіночого костюма. Вузкий ліф змінюється блузою з невеликим напуском спереду, але талія залишається тонкою, розширена донизу спідниця набуває форми кльош, корсет надає фігурі S-подібну лінію прогину і так званий „прямий фронт”.

У композиції костюму рух S-подібної лінії зароджувався на кінчику великого декоративного капелюха чи високої пишної зачіски. Потім лінія прогиналася у відкинутій назад спині, округлювалася по формі грудей, нависаючи над „прямим фронтом” живота та йшла назад, повторюючи контури стегон. Цей достатньо складний рисунок для втілення його в костюмі доповнювався великим, рухомих шлейфом, який сильно розширювався донизу спідниці.

В цілому дамську фігуру епохи модерна порівнюють з квіткою, перевернутою чашою вниз та зі зламаним стеблом. І хоча народився цей

образ на зламі століть, він займає чіткі хронологічні межі: формально та естетично він склався в 1890 році, зберігаючи стабільність до 1908 р., але по самій художній структурі, конструктивним особливостям, трудомісткості костюмом належить до минулого століття.

У створенні жіночого образу того часу активну роль грає вишуканий колористичний стрій неяскравих пастельних тонів. Кольорова гама неяскравих відтінків формувалась із пріоритетних для художників модерну мотивів прив'язаної природи. Разом з тим бліді, позбавлені енергії фарби, були прекрасним фоном для модної в ті часи „манірної втоми”. Бліде обличчя, нудьгуватий погляд, тихий голос вважалися ознаками „гарного тону”

Як відомо, в основі будь-якої форми костюма є його конструкція. І в роки панування стилю модерн кравці досягли найвищої точки в мистецтві крою. При цьому схильність модерну до примхливих стилізацій, м'якої пластичності ліній і форм розповсюджується і на деталі крою костюма, що свідчить про художню єдність рис стилю в різних сферах творчої діяльності одного часу.

Розглядаючи креслення конструкцій цього періоду, слід відзначити, що при всій штучності конструкції образу, що виражається у надломленості та неприродності вигнутого жіночого торса, сам костюм модерну, його форма вирішені простими та лаконічними засобами.

„Прекрасна епоха” стала останнім періодом в довгій еволюції корсету, який в даний період набув особливого значення не лише в моделюванні жіночої фігури, але й у створенні нового жіночого образу в цілому. Вигин фігури, народжений фантазією художників модерну, створив корсет, який утримував верхню частину фігури вигнутою вперед, а нижню – назад. При цьому груди мали форму пишного моноліту трохи зміщеного донизу, об'єм талії ставав мінімальним, створюючи ілюзію надзвичайно пишних стегон, а „прямий фронт” корсету, що втягував живіт та подовжував передню частину торсу, дозволяв спереду розташовувати лінію талії нижче, а ззаду вище природного місця. Від цього S-подібний вигин набував ще більшої виразності.

Слід відзначити, що пластичні метаморфози, які виправляли жіноче тіло як того вимагали смаки нового стилю, відбувалися в межах вельми обмеженого простору жіночого тіла: від грудей до стегон. Але ефект від того блиску, з яким кравці вирішували дані естетичні задачі, подібний до ефекту вибуху, настільки кардинально новим був створений ними образ.

Форма корсету є не лише шедевром конструкторської думки – вона репрезентативна з точки зору добротності, яка притаманна високому шиттю, а також білизняному стилю з його особливою технологією та естетикою. Вибудована форма, екстер'єр корсету, точно знайдені виразні та вірно „працюючі” фасонні шви, його декоративне оформлення стали останнім акордом в мистецтві дамської білизни, виробництво якої перебувало у піднесенні. Свідченням підвищеної уваги до жіночої спідньої білизни були численні журнали на тему корсетів, що виходили не лише в Парижі, а й в інших європейських містах.

Зрілість конструкторської думки демонструють кравці і при вирішенні більш масштабних задач – костюма в цілому. Нові естетичні ідеали народжують і нові конструктивні методи рішення костюму.

У конструкції, ліній, формі та пропорціях деталей крою складових жіночого костюму епохи модерн, чи розташування підсилювачів історичного корсету немає нічого випадкового чи аморфного, адже задача мистецтва – створити певний, найбільш виразний модний силует.

Висновки. Стиль модерн, який увійшов в мистецтво кінця XIX століття, відкрив новий образ жінки. Жінки, яка була на роздоріжжі: стати емансипованою особою та виборювати собі незалежне місце в суспільстві на рівні з чоловіками, при цьому відмовитися від корсету та піддатися реформістським течіям, чи продовжувати бути дамою модних салонів та вітриною соціально-громадських успіхів свого чоловіка. Незважаючи на всі виникаючі протиріччя, „прекрасна епоха” модерну створила незабутній художній образ жінки-квітки.

Період панування стилю модерн по самостійності мислення творців костюму, насиченості сміливими експериментами та новаціями робить його вельми значним в історії костюму та кравецького мистецтва. Майстри костюму, ніби скинувши з себе майже столітній гіпноз наслідування різних стилів (класицизм, готика, ренесанс, бароко тощо), повністю віддалились створенню дійсно нової та сучасної сукні.

Вивчення періоду в історії розвитку форм костюма на прикладі костюму модерну є важливим не лише з позицій нової естетики ліній, але й тих конструктивно-технологічних здобутків майстрів костюму, які залишили нам великий спадок художніх ідей та технологій і які відкрили нам можливість працювати з будь-яким матеріалом та досягати задуманих пластичних та декоративних ефектів.

Література:

1. Бродская М. Рождение haute couture//Ателье. – №4, 2004. – С. 44-45
2. Васильев А. Мода дореволюционной России//Ателье. – №2, 2007. – С. 56-58
3. Галаджева Г. Ода корсету//Ателье. – № 7, 2006. – С. 48-51
4. Галаджева Г. В стиле модерн//Ателье. - № 8, 2006. – С. 40-43
5. Галаджева Г. Закат прекрасной эпохи//Ателье. – № 1, 2007. – С. 56-59
6. Кибалова Л. Иллюстрированная энциклопедия моды / Л. Кибалова, О. Гербенова, М. Ламарова. – Прага: Артия, 1988. – 608 с.
7. Козлова Т. В. Стиль в костюме XX века: Учебное пособие для ВУЗов/ Т. В. Козлова, Е. В. Ильичева. – М.:МГТУ им. А. Н. Косыгина, Группа «Совьяж Бево», 2003. – 160 с.
8. Лагода О. М. Історія костюма: конспект лекцій для студентів спеціалізації „Художнє моделювання одягу” / укл. О. М. Лагода, К. М. Стеценко. Черкаси: ЧДТУ, 2005. – 209 с.
9. Мерцалова М. Н. История костюма/М. Н. Мерцалова. – М.: Искусство, 1972. – 199 с.
10. Современная энциклопедия: Мода и стиль// ред. М. Аксенова, Г. Храмов. – М.: Аванта +, 2002. 479с.